

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
------	---	---

<p>Yleiset kommentit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus 2017-2020 antaa selkeän kuvan hyvinvointikertomuskaudesta 2013-2016 sekä hyvinvoinnin ja terveyden haasteista seuraavalle kaudelle 2017-2020 - Kyseessä on suuri työ, jota arvostetaan kunnissa. - Ansiokas alueellinen hyvinvointikertomus, jonka avulla on mahdollista kaventaa väestöryhmien välisiä terveys-eroja alueella ja joka tukee alueellisen hyvinvointipolitiikan suunnittelua, seurantaa, arviointia sekä raportointia - Laadittu ammattitaidolla hyödyntäen monipuolisesti siihen osallistuneiden tekijöiden asiantuntemusta - Yhteisten tavoitteiden suunnittelussa mukana oleminen sitouttaa toimijoita mukaan osallistumaan ja pyrkimään kohti yhteistä tavoitetta - Huomionarvoista on laaja-alainen ja osallistava valmistamisprosessi, mikä itsessään on lisännyt terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen yhteistoimintaa ja vuoropuhelua alueella ja mitä käytäntöä on toivottavasti tarkoitus jatkaa myös tulevaisuudessa - Pirkanmaan alueellisesta hyvinvointikertomus 2017 – 2020 löytyvät kaikki keskeiset hyvän hyvinvointikertomuksen elementit - Alueellisen hyvinvointikertomuksen painopisteet 2013–2016 kertoo hyvin toimintatapojen kehittymisestä hyvinvointityössä. Alkuvuosien painopisteet keskittyvät rakenteisiin, organisoitumiseen ja työväliseisiin. Suunnitelmakauden loppupuolella alkoivat hahmottumaan terveyden ja hyvinvoinnin johtamisen rakenteet. Terveyden ja hyvinvoinnin viestintä sai erityishuomiota - Alueellinen hyvinvointikertomus antaa kattavan kuvan alueellisesti väestön terveyserojen kaventamiseksi tehdystä työstä sekä väestön hyvinvoinnin kehityksestä. 	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakirjan tulisi jatkossa sisältää Pirkanmaan alueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen visio, jolloin strategisiksi painopisteiksi valitut suuntaviivat, tavoitteet ja keinot muodostaisivat selkeämmän kokonaisuuden - Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus ei tarkastele alueen mahdollisia erilaisia kuntaryppäitä erikseen. Mahdollinen profilointi ja toimien suuntaaminen erityyppisille kunnille terveydenedistämiseksi, kuntien hyvinvointikertomuksissa tunnistamien huolien tai alueellisen hyvinvointikertomuksen nostamien elintapahuolien perusteella saattaisi auttaa vähäisten voimavarojen suuntaamisessa. - Asiakirjaa tulisi tiivistää ja sen luettavuutta parantaa. - Ikäihmisten elämänhallinnan käsitettä tulisi jäsentää, että jokainen ymmärtää mistä siinä on kyse. Käsitteen epämääräisyys näyttäytyy toimenpiteiden sekalaisuutena - Alueellisen hyvinvointikertomuksen suhdetta eri suunnitelmiin esim. kuntatasolla olisi voitu käsitellä yksityiskohtaisemmin. Esimerkiksi, mikä on hyvinvointikertomuksen suhde paikalliseen turvallisuussuunnitelmaan tai lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. - Kertomuksessa puhutaan termeillä 3. sektori ja järjestö ristiin, se on yksi ja sama asia
--------------------------	---	---

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
<p>Asiakkuusnäkökulma ja osallistaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Painopisteissä niin alueellisella tasolla, kunnissa kuin erikoissairaanhoidossa tulisi huomioida asiakas lähtöisyys hyödyntämällä kokemustoimijoita. He voivat toimia luennoitsijoina, vertaistukihenkilöinä sekä osallistua erilaisiin työryhmiin - Hyvä ajatus on, että Taysin pääaulaan järjestetään tila potilasjärjestöille ja vertaistuelle. - Kolmannen sektorin vertaistyön osaaminen tulisi ottaa nykyistä tehokkaampaan käyttöön. Asiakirjassa mainitaan tästä hyvänä esimerkkinä mm. sairaalan aulaan suunniteltava potilasyhdistysten palveluohjauksellinen "tukikohta". - Vammaiset ja heitä edustavat järjestöt tulee osallistaa ja ottaa mukaan asioiden valmisteluun jo varhaisessa vaiheessa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvinvointikertomuksessa tulisi olla nykyistä enemmän kiinnitetty huomiota asiakaskokemuksen arvostukseen. Asiakkaan kokemusta tulisi arvioida koko palveluketjun näkökulmasta, eikä vain yksityiskohtien (mm. leikkaus, ruoka) valossa. - Asiakaskokemuksen selvittämiseen olisi tätä päivää luoda digitaalisia menetelmiä. - Tulevaisuudessa olisikin hyvä pohtia, miten kunnissa kertyvää kokemus- ja asiantuntijatietoa voisi hyödyntää myös alueetasolla. Nyt laadullista, työntekijöiden kokemukseen ja asiantuntemukseen perustavaa analyttistä näkemystä alueen tilanteesta on hyödynnetty vähän. - Osallisuutta (kansalais-, kuntalais-, asukas-, asiakas-, potilas-, kuluttaja-, käyttäjä-) koskeva tematiikkaa mainittiin asiakirjassa vain yksittäisten toimenpiteiden osalta. Osallisuuden näkökulmasta voisi mm. pohtia, miten alueen väestö, mm. lapset, nuoret ja perheet, olisi mahdollista osallistaa alueellisen hyvinvointikertomuksen laatimisprosessiin.
<p>Indikaattorit</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Alueen väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä näiden asioiden kehitystä tarkastellaan monipuolisen indikaattoritiedon valossa - Hyvää on se, että indikaattorit on lajiteltu eri koreihin, myös ikäryhmäjaottelu on hyvä. - Merkittävää edellisen hyvinvointikertomuksen indikaattoreihin verrattuna on se, että indikaattorit eivät ole terveydenhuolto painotteisia. - TEAvisarin indikaattorit tarkastelevat kunnan toimia poikkitoiminnallisesti ja näin ollen ne laajentavat näkökulmaa myös sote-alueen ulkopuolelle. - Kuntakohtaisia hyvinvointi-indikaattoreita on helppo verrata alueellisiin. 	<ul style="list-style-type: none"> - Indikaattoreissa on tärkeää linjata, onko tarkoitus mitata kuntalaisten hyvinvoinnissa tapahtunutta muutosta vai organisaation toimenpiteitä. - Alueellisen kertomuksen mittariston tulisi sisältää vain valta kunnallisia indikaattoreita - Sekä alueellisesti että kuntatasoisesti seurattavia indikaattoreita tulisi vielä kehittää, vähentää ja saada yhteismitallisiksi, jotta tavoitteiden toteutumisen seuranta helpottuisi - Mikä on joidenkin indikaattoreiden informatiivisuuden arvo ja luotettavuus, miten tiedot on kerätty, miten niihin on vastattu - Jatkossa indikaattoreiden valinnassa toivotaan kiinnitettävän erityistä huomiota vaikuttavuusmittareiden löytymiseen, koska nykyiset indikaattorit painottuvat resurssitehokkuutta

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<ul style="list-style-type: none"> - Perheen hyvinvoinnin alueellisen mittarin kehittäminen voi onnistuessaan antaa käyttökelpoista tietoa kunnissa lapsiperheiden tarvitsemien tukitoimien tarpeesta ja järkevöittää niiden kohdentamista. Perheiden hyvinvointimittariin tulisi sisällyttää vanhempien mielenterveyteen ja vanhemmuuden riittävyteen liittyvät indikaattorit, kuten vanhempien mielenterveys- ja päihdepalvelujen käyttö, kotihälytysten määrä ja pienten lasten osalta sosiaali-toimen perhepalvelujen tarve huostaanottolukujen lisäksi - Tiedon saatavuuden käyttäminen valintakriteerinä rajaa osan indikaattoritiedoista pois, mikä on ongelmallista väestön hyvinvoinnin kuvaamisessa. 	<p>mittaaviin</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lasten osalta hyvinvointisuunnitelman puute on hyvinvointi-indikaattoreiden vähäisyys - Toimenpide ”Tuetaan kuntia lasten ja nuorten hyvinvointi suunnitelmien laatimisessa ja toimeenpanossa”. Indikaattori ”toteutetut yhteistyökokoukset” ei toimi mittarina, vaan toimenpiteenä. - Indikaattori ”juurrutustilaisuuksiin osallistuneiden määrät” ei kerro tavoitteen toteutumista tai sitä, että perheitä on tuettu. - Laaja-alaisten geriatrinen arvioiden toteutuminen akuutisti sairastuneiden ikäihmisten sairaalahoitojaksoilla olisi hyvä indikaattori ikäihmisten elämänhallinnan tukemisessa - Indikaattoriksi esitämme paljonko rahaa on ehkäisevään päihdetyöhön käytetty.
<p>Hoitoketjut ja palveluverkot</p>	<ul style="list-style-type: none"> - On tärkeää, että ikäihmisiä koskevat hoitoketjut sisältävät ohjeen vajaaravitsemusriskin seulonnasta, ravitsemushoidosta ja seurannasta - lästä riippumatta kaikilla hoitoketjuilla pitäisi olla seurantamittarit, joiden perusteella voidaan nähdä miten hyvin hoitoketjut toteutuvat - Tärkeää on seurata kuinka monessa terveyskeskuksessa on otettu käyttöön alueellisten hoitoketjujen tarkistuslistat ja että ikäihmisiä koskevat hoitoketjut sisältävät ohjeet toimintakyvyn arviointiin - Alueellisen päihdehoitoketjun laatiminen on hyvä avaus. Huono-osaisuuden ja eriarvoisuuden vähentämisen keinoin voi kiinnittää enemmän huomiota (esimerkkinä ylisukupolvisen päihdeongelman ehkäisy). - Kunnan perusterveydenhuollolla on keskeisen tärkeä rooli päihdehoitoketjun käyttöön ottamisessa, mikä tulisi huomioida 	<ul style="list-style-type: none"> - Hoitoketjujen tarkasteluun tulisi saada näkyviin aivoverenkiertohäiriön (AVH) jälkeinen akuuttikuntoutus, joka tukee erityisesti ikäihmisten toimintakyvyn ylläpitämistä

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<ul style="list-style-type: none"> - Hoitoketjuissa on tärkeä muistaa vertaistuen merkitys kuntoutumisen tukena - Tukihenkilötoiminta pitäisi näkyä myös hoitoketju-kuvauksissa	
Painopisteet	<ul style="list-style-type: none"> - Alueellisen hyvinvointikertomuksen painopistealueet ovat kokonaisuutena hyvinvoinnin edistämisen kannalta keskeisiä ja merkityksellisiä. - Valitut painopisteet sopivat hyvin Pirkanmaan maakuntastrategian (2014) 2040 sisältöön - Painopistealueet on valittu hyvin harkittuina ja valmisteltuina ja kytkeytyvät kuntien hyvinvointityöhön konkreettisemmin kuin edellisen kauden painopistealueet. - On hyvä, että eri painopisteissä korostuu eri toimijoiden monialainen yhteistyö ja kuntalaisten osallistaminen	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntalaisten oma ja kolmannen sektorin työn tärkeä rooli hyvinvoinnin edistämässä on jäänyt vähäiselle huomiolle tavoitteissa ja toimenpiteissä. - Esitetään pohdittavaksi, että tavoitteiden asettelussa keskityttäisiin muutamaa hyvinvoinnin edistämisen kannalta keskeisimpiin ja vaikuttavimpiin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin. - Painopisteistä kahden viimeksi mainitun tulisi lähtökohtaisesti sisältyä etenkin lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kokonaisuuteen - Savuttomuuden merkitys sydän- ja verisuonisairauksien vähentämisessä kannattaisi nostaa terveydenhuollon tavoitteissa esiin - Työikäisen väestön terveyteen liittyviä näkökulmia olisi voinut olla enemmän kuin savuttomuuden ja päihteettömyyden kautta.
Ohjeet, suunnitelmat lainsäädäntö	<ul style="list-style-type: none"> - Kertomukseen on koottu ansiokkaasti Pirkanmaata ja sen kuntien hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ohjaavia ja tukevia strategioita, suunnitelmia, ohjelmia, suosituksia ja lakeja. - Asiakirjan sisältämä tietopaketti alueellisista ja valtakunnallisista asiakirjoista on mittava. Sen tuoma lisäarvo on siinä, että kunnat voivat hyödyntää laadittua luettelo oman hyvinvointi työnsä taustoittamisessa	<ul style="list-style-type: none"> - Voisi muodostaa yhteisen materiaalipankin esimerkiksi PSHP:n nettisivuille, josta linkit eri ohjelmiin olisivat hyödynnettävissä.

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
<p>Suunnittelutaulukko ja toimeenpano</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Suunnittelutaulukon rakenne on esimerkillinen toimenpiteen ja vastuutahon nimeämisessä, resurssien ja arviointimenettelyjen sekä indikaattoreiden kuvaamisessa - Suunnittelutaulukko on jaoteltu selkeästi paitsi painopistealueittain myös tasoihin, joita maakunnassa toimivat tahot voivat helposti hyödyntää - Suunnitelmataulukon kootut ehdotukset ovat monipuolisia ja vahvasti tukena kunnan omalle hyvinvointikertomustyölle ja sen tavoitteiden laadinnalle - Toimenpiteet on selkeästi vastuutettu ja niille on määritetty seurantaindikaattorit - Aikaisempaan alueelliseen kertomukseen verrattuna toimenpiteissä ja vastuutahoissa sekä arviointimenettelyssä esitetyt toimenpiteet ovat konkreettisempia ja näin ollen ohjaavampia. - Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on laajaa ja monialaista työtä, mihin kuitenkin tartutaan sote-painotteisesti, jossa terveydenhuollon rooli korostuu ja sosiaalihuolto jää taka-alalle. - Yhtenä läpileikkaavana osiona voidaan pitää myös sairauksia ennaltaehkäisevää liikuntaa, joka tulee hyvin esille Pirkanmaan alueellisessa terveysliikuntasuunnitelmassa (2014). Terveysliikunta lisää terveysvaikutuksia ja tuo taloudellisia säästöjä ja siten parantaa maakuntalaisten hyvinvointia - Myös muut hyvinvoinnin ulottuvuudet kuten osallisuus ja osallistaminen, sosiaaliset verkostot, vertaistuki ja arjen hyvinvoinnin sujuvuus on suunnitelmassa huomioitu. - Alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma on hyvä mahdollisuus lisätä vanhempien ja heidän lastensa yhdessä kokemia myönteisiä tunteita ja sitä kautta tarjota lapsille 	<ul style="list-style-type: none"> - Hyvinvointisuunnitelmaosa nykyisessä muodossaan on turhankin yksityiskohtainen - Taulukossa esimerkinomaiset toimeenpanon tavat ja vastuu tahot olisi voinut jättää sähköiseen esitysmuotoon. - Sivistys- ja yhdyskuntatoimen toimenpiteet jäävät vähemmälle. Kulttuurillisia toimenpiteitä on tosin huomioitu. - Kuntalaisten hyvinvointiin vahvasti vaikuttavat instrumentit esimerkiksi vapaa-aikasektorilta on jätetty pois lähes kokonaan. - Elinkeinopolitiikan, työllisyyden, turvallisuuden, rakentamisen ja ympäristöasioiden näkyminen hyvinvointiin vaikuttavina tekijöinä ei tule alueellisessa asiakirjassa näkyviin. - Tavoitteiden asettamisessa toivottaisiin laajempaa ja visionäärisempää näkökulmaa - Pirkanmaan alueellisen hyvinvoinnin edistämiseen tavoitteet tulisi esittää enemmän tulevaisuuteen suuntaavana - Taulukossa olisi hyvä olla oma sarakkeensa tuloksille eli konkreettisille tavoitteille, joita asetetaan. - Alueelliselle tasolle kirjattujen tavoitteiden toteutumiseen vaaditaan paikallista, kuntatasolla tapahtuvia toimenpiteitä ja päätöksiä. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna osan alueellisen ja kuntatason tavoitteista voisi yhdistää. - Terveyden edistämisen suunnittelussa ja toteutuksessa kannattaa huomioida työterveyshuollon toimijoiden osaaminen koko Pirkanmaan alueen asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi. - Pirkanmaan alueellisen hyvinvointikertomuksen tavoitteiden

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<p>suojaavia kokemuksia.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kuntatasolla tapahtuva ikäntyneiden kulttuuripalveluihin käytettyjen resurssien käytön seuranta ja iäkkäille järjestettyihin kulttuuritapahtumiin osallistuneiden määrän seuranta on hyvä ajatus. Myös ikäihmisten ravitsemustilaa koskevat toimenpiteet ja indikaattorit ovat kuntatasolla hyvin mietittyjä - Hyvä asia on kuntatason toimenpiteissä mainittu ”savuttomuus koulujen toimintaohjelmissa” - Resurssissa painotetaan moniammatillisen yhteistyön ja toimintakäytäntöjen uudelleen tarkastelua - Tavoitteiden ja toimenpiteiden suuri määrä asettaa haasteen sille, että ne pystytään toteuttamaan myös käytännössä. - Alueellinen hyvinvointikertomus nostaa haasteeksi kaikilla tasoilla painopisteiden sekä niiden toimeenpanoon liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden viennin osaksi normaalia suunnitteluprosessia. Näiden toimenpiteiden konkreettisuudessa ja niiden vastuuttamisessa on jatkossa eniten kehitettävää - Arviointimittarit eivät ole yhteismitallisia, joka on ymmärrettävää sen vuoksi, että toimenpiteet ovat eritasoisia 	<p>toteutuminen vaatii osaavia ja auttavia käsipareja ja aivoja. Jotta nämä hyvinvoinnin tukijat saavat viestinsä perille, niin myös heidän hyvinvointinsa on keskeinen tavoitteiden toteutumiseksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Esitetyt painopisteet eivät ole samantasoisia laajuudeltaan. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on varsin laaja ja useita alatoimenpiteitä sisältävä kokonaisuus verrattuna esimerkiksi Savuttomuudesta terveyttä – painopisteeseen. - Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on yksi hallituksen kärkihankkeista, jossa tavoitteena on tukea nuorten elämänhallintaa, opintopolkujen rakentumista ja työllistymistä yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Nämä tulisi ottaa mukaan alueellisen tason toimenpiteisiin. - Arviointimenettelynä tulisi myös olla, että Taysin pääaulassa on säännöllisesti potilasjärjestöt esillä ja että näiden järjestöjen edustajat ovat paikalla ikäihmisten tavoitettavissa - Tärkeää on lisätä omaksi kohdaksi Ystäväpiiri-toiminnan lisääminen, ryhmäkuntoutusmuoto joka tutkitusti vähentää yksinäisyyttä, palvelujen käyttöä ja kustannuksia sekä kuolleisuutta. Sitä toteutetaan kunnan tai kolmannen sektorin toimintana - Ikäihmisten toimintakyvyn lisääntymisen merkinä suoritettujen istumasta nousu –testien määrää tulisi seurata jatkuvana mittauksena ilman erillisiä otantoja - Kuntatasolla toimenpiteeksi esitämme investoinnin ehkäisevään päihdetyöhön ja sen tekemisen näkyväksi oman kustannuspaikan kautta. - Sekä erikoissairaanhoidossa että perusterveyden-

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
		<p>huollossa kannattaisi tavoitteeksi kirjata tupakointitiedon merkitseminen pysyviin esitietoihin kaikilla potilailla ja tupakoinnista kysyminen kaikissa terveydenhuollon kontakteissa, jos tietoa ei ole esitiedoissa</p>
<p>Hyödynnettävyys kunnan HYTE-työssä</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Alueellinen hyvinvointikertomus sisältää hyvän lähtökohdan kunnan oman laajan hyvinvointikertomuksen laadintaan. Kunnalla on mahdollisuus poimia alueellisen hyvinvointikertomuksen painopisteistä omia painopistealueita, jotka sopivat juuri oman kunnan tavoitteiden edistämiseen - Hyvänä pidetään sitä, että kunta-tasolle suunnitellut kokonaisuudet tuodaan tarjolle nimenomaan ehdotuksina, joista kunnat voivat omassa hyvinvointityössään poimia omaan tilanteeseensa soveltuvia osia - Kunnille esitetyt toimenpiteet ovat konkreettisempia kuin edellisessä alueellisessa hyvinvointikertomuksessa. 	<ul style="list-style-type: none"> - Kuntien hyvinvointityötä auttaisi enemmän suunnitelma, jossa olisi priorisoitu indikaattorien antamaa tietoa kuntien hyvinvoinnin tilasta.
<p>Tiedolla johtaminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Tärkeätä on sisällyttää kaikilla tasoilla johtamiseen terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen, jotta päästään systemaattiseen laadun parantamiseen. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää hyvää johtamista ja toimeenpanon seuraamista päivittäisessä johtamistyössä. - Teaviisari -tiedonkeruun kuvataulukko tuo nopeasti esiin Pirkanmaan sairaanhoitopiirin kuntien terveyden edistämisen aktiivisuuden kehittymisen. - Tiedonkeruun tulisi olla valtakunnallinen ja vähintäänkin alueellinen kehittämisen kohde - Vaikuttavuuden arviointi edellisen kauden tuloksista on toistaiseksi vähäistä. Asiakirjassa todetaankin, että tehtyjen toimenpiteiden vaikuttavuudesta ei toistaiseksi ole saatavissa tilastotietoa ja siten myös arviointia ei ole mahdollista laatia. 	<ul style="list-style-type: none"> - Voisiko esim. UNA -hankkeesta olla hyötyä hyvinvointitiedon yhtenäisessä keräämisessä? - Raporttien kehittäminen kuuluu alueelle ja valtakunnan työhön. Tällä hetkellä raportointi ei ole riittävän ajantasaista ja sitä tulee edelleen kehittää. - Ovatko järjestelmät kykeneviä tuottamaan tarvittavaa tietoa? Onko olemassa yhtenevää tiedonkeruumenetelmää? - Jatkossa on myös mietittävä, onko alueellisella tasolla raportointi nelivuotiskausittain riittävä vai onko tarpeen luoda tiiviimpi (vuosittainen) raportointimalli, joka palvelee myös kuntien tietotarpeita hyvinvointijohtamisen osalta - Neuvoloiden kautta kertyvää tietoa tulisi hyvinvointisuunnitelmassa hyödyntää enemmän.

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
Yhteistyö yhdyspinnoilla	<ul style="list-style-type: none"> - Asiakirjaa voidaan pitää merkittävänä strategia-asiakirjana maankunnallisessa sote-toiminnan ohjauksessa. - Erityisen tärkeää on se, että kuntien on mahdollista saada tukea suunnitelmien laadintaan ja niiden toteuttamiseen - Alueellisella hyvinvointikertomuksella on tärkeä merkitys kuntien hyvinvointityön tukemisessa. Se palvelee yhdenmukaisten, tasalaatuisten ja rakenteellisesti johdonmukaisten hyvinvointikertomusten laadintaa. - Hyvinvointikertomus on laadittu laajassa yhteistyössä eri toimijoiden kanssa ja se osoittaa vahvaa alueellista yhteistyötä ja tahtotilaa - Tämä toimintamalli myös mahdollistaneen suunnitelman käytännön toteuttamisen hyvin, kun suunnittelussa mukana olevat tahot ovat voineet esittää omien tahojensa näkemykset ja painopisteet sekä tarvittavat toimenpiteet - Toimenpiteissä kiinnitetään huomiota erityisesti kolmannen sektorin osuuteen ja yhteistyön lisäämiseen kaikilla toimintatahoilla - Erillisenä asiakirjana laaditun hyvinvointikertomuksen haasteena on hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiden ja toimenpiteiden vieminen osaksi eri toimijoiden talous- ja toimintasuunnittelua ja toiminnan arviointia sekä osaksi tosiasiallista toimintaa. Tätä on pyritty suunnitelmassa huomioimaan mm. kirjaamalla suunnitelmaan toimenpiteiden käynnistämisen ja toimeenpanon vastuutahot - Alueellisessa ohjelmassa tulee pidättäytyä uusista käyttötaloudellisista avauksista, koska SOTE:n rahoitus on avoin - On hyvä, että alueellisen tason hyvinvointityön	<ul style="list-style-type: none"> - Horisontaaliseen yhteistyöhön sekä uusiin innovatiivisiin yhteistyön mahdollisuuksiin tulee tarttua ja tiedostaa ne, mm. 3 sektori yhdessä kunnan kanssa toteuttajana paljon nykyistä laajemmin

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<p>painopisteet ovat koulutuksen järjestämisessä, koordinoinnissa, mittareiden kehittämisessä ja laadun arvioinnissa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tulevaisuudessa alueellisen hyvinvointityön ja Pirkanmaan sairaanhoitopiirin terveyden edistämisen yksikön toivotaan tuovan kunnille hyödynnettäväksi monipuolista tutkimustietoa, kunnat saavat näyttöön perustuvaa tietoa ja tukea valituille hyvinvointilinjauksilleen. 	
<p>Kommentointi liittyen tulevaan maakuntaSOTEen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Alueellisen hyvinvointikertomuksen suurimpana ansiona voidaan jo ennakoivasti pitää sen hyödynnettävyyttä sote- ja maakuntaudistuksen alueellisen toimeenpanon ja kuntien tehtävien suunnittelussa. - Tulevien sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistusten jälkeen maakuntatasoinen suunnittelu korostuu ja asiakirjan toimintaa ohjaava vaikutus lisääntyy - Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus 2017 – 2020 varautuu hyvin tuleviin lainsäädäntövelvoitteisiin, mm. alueellisen hyvinvointikertomuksen laadintaan. - Ehdotettu alueellinen hyvinvointikertomus tulee soveltumaan myös tulevan maakunnan alueelliseksi kertomukseksi - Pirkanmaan laajuisen hyvinvointikertomustyön aikana muodostuneet rakenteet toimivat hyvänä pohjana maakunnan ja kuntien väliselle yhteistyölle tulevassa maakuntamallissa, ja myös valtakunnallisesti esimerkkinä hyvästä käytännöstä. - Tulevassa SOTE maakuntamallin ja kuntien yhteistoiminnassa hyvinvointityön näkökulmasta hyvää on se, että rakenteet työlle on olemassa ja yhteistoimintaa on harjoitettu useamman vuoden ajan - Asiakirja on valmisteltu erittäin laaja-alaisen ja hyvinvointityötä kattavasti ohjaavan sekä toteuttavan osallistujajoukon näkemysten perusteella. Tämä antaa painoarvoa hyvinvointikertomuksen sisällölle ja on 	<ul style="list-style-type: none"> - Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus tulee olemaan yksi maakunnallisista sote-toimintaa ohjaavista asiakirjoista, mitä taustaa vasten toivoisikin, että laajan paketin sisältämää olennaista viestiä voisi vielä entisestään kirkastaa ja kiteyttää - Tulevaisuudessa maakuntien ja kuntien välisessä yhteistyössä toivottaisiin muutamia keskeisiä teemoja, joihin yhdessä sitoutumalla ja panostamalla voitaisiin vaikuttaa koko alueen hyvinvoinnin edistämiseen kuntakohtaisten painotusten lisäksi - Jatkossa alueellinen sote-toimija voi tavoitella myös rohkeammin esimerkiksi hyvinvointikertomuksessa kirjatun johtopäätöksen tavoitetta: "Hyvinvointikertomuksen painopisteiden vieni osaksi toimijoiden talous- ja toimintasuunnitelmia ja siten terveyden edistämisen konkretisoituminen organisaation rakenteissa on tärkeää." <p>Tulevaisuuden maakunnassa näiden (elinkeinopolitiikan, työllisyyden, turvallisuuden, rakentamisen ja ympäristö asioiden) asioiden näkyminen yhteisessä maakunnallisessa suunnitelmassa vahvoina hyvinvoinnin osatekijöinä olisi toivottavaa</p>

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<p>merkittävä toimintamalli siirryttäessä tulevaan maakuntaliittoon, jossa hyvinvoinnin edistäminen tulee olemaan sekä maakunnan että kunnan tehtävä</p> <p>- Maakunnan elinvoimaisuutta ja kilpailukykyisyyttä lähestytään uusissa maakunnissa väestön hyvinvoinnin ja terveyden kautta. Terveyden edistäminen ja Pirkanmaan alueellinen hyvinvointikertomus tietopankkeineen muodostavat hyvän pohjan yksilötason kehittämisen ja yleisen toimintaympäristökehittämisen välille</p> <p>- Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan tilasto- viranomaisille tulisi asettaa nykyisten toimijoiden suunnasta selkeä tavoite, että tulevaisuuden maakuntamallissa on oltava käytettävissä parempia ja ajantasaisempia hyvinvoinnin mittareita, jotta maakunnat saavat toiminnastaan oikeanlaista kuvaa. Sama koskee myös peruskuntaan jäävää toimintaa.</p> <p>- Toimenpiteiden käynnistäminen, toteuttaminen, vastuutahojen nimeäminen sekä toimenpiteiden seuranta on monimutkaisempi prosessi kunnissa, joissa sote-palvelujen tuotanto on ulkoistettu tai kun palvelut järjestetään yhteistoiminta-alueella. Tämä näkökulma olisi hyvä huomioida jo nyt kertomusta laadittaessa, koska tulevan sote- ja maakuntauudistuksen vaikutukset kaikkiin kuntiin ovat juuri tämän suuntaisia</p> <p>- Ihmisten hyvinvointia ja alueen organisaatioiden kilpailukykyä koskevat suunnitelmat, mm. maakuntastrategia, on jatkossa entistä paremmin nivottava yhtenäiseksi alueen elinvoimasuunnitelmaksi. Tähän tulee merkittävällä tavalla ottaa mukaan myös Pirkanmaan korkeakoulujen tuleva yhteenliittymä Tampere3</p> <p>- Hallituksen linjauksissa työterveyshuolto ei ole mukana</p>	

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<p>SOTE-uudistuksessa, mutta se tulee integroida toiminnallisesti osaksi SOTE- ja maakuntauudistusta sekä hyvinvoinnin, terveyden ja työkyvyn edistämistä, minkä toteutuminen vaatii yhteisiä näkemyksiä ja tavoitteita</p> <ul style="list-style-type: none"> - Järjestöillä on tietotaitoa, joka tukee kunnan ja maakunnan toimintaa. Järjestöyhteistyö tukee julkisen sektorin työtä kustannustehokkaasti. - Pelkät asiakirjan päivitykset eivät riitä maakuntauudistuksen toteutuessa. Kunnan järjestämien palveluiden tulee muodostaa kokonaisuus, jossa kaikkien kunnan vastuualueiden tehtävänä on kuntalain 1 §:n mukaisesti kuntalaisten hyvinvoinnin edistäminen. - Sairaanhoidopiirin alueellisen hyvinvointityön valmistelussa tulisi hyvin nopealla aikataululla huomioida tulossa oleva SOTE-uudistus. Maakuntauudistuksen valmisteluun sisältyen tulee luoda uusi hyvinvointityön toimintamalli sekä peruskuntiin että alueellisesti siten, että kuntien vastuulle jäävän hyvinvointityön eheys voidaan varmistaa kuntatasolla sosiaali- ja terveyspalveluiden siirtyessä uuteen organisaatioon. - Alueellisen hyvinvoinnin painopisteissä vuosille 2017–2020 tulisi näkyä enemmän myös tulevan sosiaali- ja terveyspalveluiden uudistuksen vaikutus kunnan muuttuviin vaikuttamismahdollisuuksiin. - Kuntien hyvinvointikoordinaattoreiden yhteistyöverkostolle tulee jatkossakin löytyä ”vetäjä” -resursseja – ja sitä kehittää	
Potilasjärjestöjen kommentit	<ul style="list-style-type: none"> - Arvostetaan sitä, että lausuntoa on pyydetty laajasti järjestötoimijoilta - Kyseessä on hyvin laadittu ja jäsennetty suunnitelma,	<ul style="list-style-type: none"> - Liikunnan ohjaajilta, kehojen vetäjiltä sekä muilta toimijoilta tulee edellyttää kykyä tukea myös niitä apsia ja nuoria, joilla on vaikeuksia kommunikoinnissa - Lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämässä on tärkeää

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<p>joka kokoa alueellisen tason, kunnan kaikki toimialat sekä erikoissairaanhoidon ja jossa väestön terveyden nykytila ja kehitys on hyvin huomioitu</p> <ul style="list-style-type: none"> - On hyvä, että painopisteet ovat yhteiset eri toimijoille, mikä lisää toimien vaikuttavuutta ja poikkisektoraalista yhteistyötä. - Tärkeätä on että tavoitteet on sidottu kansainvälisiin ja kansallisiin tavoitteisiin. - Keskeinen haaste kaikilla tasoilla on painopisteiden sekä niiden toimeenpanoon liittyvien tavoitteiden ja toimenpiteiden vienti osaksi eri toimijoiden normaalia talous- ja toimintasuunnitteluprosessia sekä toteutumisen arviointi osana tilinpäätöksiä. Vasta tämän seurauksena voidaan pitkällä aikajänteellä odottaa myös kustannussäästöjä - Vastuutahojen yhteydessä on hyvä huomioida terveys kaikissa politiikoissa ja sen yhteydessä mm. kuntajohdon rooli toimenpiteissä ja sitä kautta indikaattoreissa - On ensiarvoisen tärkeää, että kunta ja sen johto ottaa ehkäisevän päihdetyön sekä nikotiinittomuuden johdettavakseen. - Paikallisen alkoholipolitiikan toimenpiteet tulee myös lain mukaan ottaa kunnan toiminnassa huomioon. - Erinomaista painopisteiden toimeenpanossa on elintapa-ohjauksen tunnistaminen, puheeksi ottaminen ja kirjaaminen erikoissairaanhoidossa ja jatkoseurantaan ohjaaminen - Erityisen tärkeänä pidetään erityissairaanhoidon toimenpidettä, jossa lasten ja nuorten pitkäaikais-sairauksien yhteydessä selvitetään heidän ravitsemus- ja liikuntatilanteensa. Hyvä kirjaus on se, että Lastensairaalan toiminnalliseen suunnitelmaan kirjataan miten liikkumisaktiivisuutta mahdollistetaan ja tuetaan hoitajakson aikana - Perheiden alueellisen mittarin kehittäminen Pirkanmaalle on hyvä askel 	<p>ottaa huomioon varhainen tunnistaminen mm. kommunikoinnin vaikeuksissa</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toivotaan seudullisen Pirkan loikka –verkoston kirjaamista hyvinvointikertomukseen. Sen tavoitteena on liikkumisen lisääminen varhaiskasvatuksessa - Eri tavoitteiden toimenpiteissä tulee muistaa esteettömyys. Asenteellisesti ja käytännön tasolla se koskettaa suurta osaa väestöä - Esteettömyysasioissa huolehdittava myös sisäilman esteettömyydestä - Esteettömyyden yhteydessä mainittu fyysiset esteet mutta ei palveluiden eikä tiedon saavutettavuutta - Suunnitelmassa ei ole huomioitu näkövammaisia ja heidän tarpeitaan. - Myöskään kulttuurihyvinvointisuunnitelma ei kohtaa näkövammaisia ikäihmisiä ellei siinä huomioida heidän tarpeitaan - Ei näy miten erikieliset asiakkaat otetaan huomioon - Pohdittavaksi esitetään mahdollisuutta tarkastella työikäisiä erityisesti osatyökykyisten näkökulmasta. - Tulisi kehittää useampia malleja vastaamaan erilaisten ihmisten tarpeisiin työttömyyden kohdatessa. - Ikääntyvien kohdalla voitaisiin vielä enemmän harkita järjestöjen auttamistoiminnan hyödyntämistä. - Samat taiteen ja kulttuurin käyttöä sosiaali- ja terveyden huollon asiakastyössä koskevat asiat kuin lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä tulisi alueellisella tasolla ottaa mukaan myös painopisteessä 2/ Ikäihmisten elämänhallinnan edistäminen - EHYTin Smokefree-toiminta tukee koulujen ja oppilaitosten nikotiinittomuutta. Esitämme sen käyttöön ottoa osaksi kouluissa tehtäviä toimenpiteitä. - Indikaattorina Smokefree on konkreettinen osoitus siitä, miten

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<ul style="list-style-type: none"> - Painopisteenä mainitaan ikäihmisten toimintakyvyn ja esteettömyyden lisäämisen tukeminen, voisiko tätä laajentaa myös vammaisiin henkilöihin? - Hienoa, että 3. sektori ja potilasjärjestöt nähdään yhteistyökumppanina. Varsinkin erikoissairaanhoidossa on hienosti nähty järjestöt yhteistyötahona ikäihmisten elämänhallinnan lisäämisessä - Tärkeä toimenpide on sopiminen yhteisistä käytännöistä kunnassa olevien sisä- ja ulkoliikuntatilojen käytöstä. Myös lähiliikuntapaikkojen rakentaminen on tärkeää - Ikäihmisten elämänhallinnan edistämiseksi yhteistyö järjestöjen kanssa esimerkiksi liikuttajakaverin osalta sekä ohjatut matalan kynnyksen liikuntaryhmät +65-vuotiaille pidetään tärkeinä - Pirkanmaa on kansallisesti edelläkävijänä sisällyttämässä kulttuuria sosiaali- ja terveydenhuoltoon. Tuetaan tätä kehitystä, ja kiitetään Pirkanmaan intoa kehittää oma kulttuurin ja hyvinvoinnin aluekeskus, joka voi toimia kansallisesti kulttuurin ja hyvinvoinnin yhdistämisen esimerkkinä. - On huolissaan pirkanmaalaisten ammattikoululaisten ja lukiolaisten terveyseroista. Opiskeluhuollon työ on tärkeää terveys- ja hyvinvointierojen kaventamisessa ja sen käyttöä tulee pyrkiä tukemaan hyvällä, tasapuolisella tiedottamisella sekä mahdollisuutena hakeutua niihin ajasta tai opetuspaikan sijainnista riippumatta. Tärkeätä on, että nuorten ongelmiin puuttuminen on kokonaisvaltaista - Nikotiinittomuus kouluissa on koko kouluympäristön asia. Jos kunta on savuton/nikotiiniton, sen työpaikat ovat savuttomia/nikotiinittomia, jolloin koulussa työskentelevät ovat	<ul style="list-style-type: none"> - SOSTE ehdottaa läheistä yhteistyötä urheiluseurojen kanssa - Käypä hoito-suosituksia ja muita linnkejä täydennettäväksi lukuun 5: Kielellinen erityisvaikeus, www.yksielama.fi , Aivoinfarkti ja TIA, YK:n Vammaisten oikeuksien sopimus, Pysy pystyssä –kampanja (www.kotitapaturma.fi), OTE-kärkihanke (osin jatketaan Osatyökykyiset työssä –ohjelman tavoitteiden edistämistä), Muistisairauksien Käypä hoito – suositus, Muistibarometri 2015, Kansallinen muistiohjelma 2012– 2020, Muistisairaana ihmisen hyvän hoidon kriteerit

Aihe	Yleiset kommentit: poiminat annetuista lausunnoista	Ehdotetut merkittävät korjaukset, muutokset, täydennykset
	<p>myös sitä työaikana.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tulee muistaa ikäihmisille vertaistuen merkitys arjessa ja osallisuuden mahdollistaminen myös mm. neurologisesti sairaille ja vammaisille - Viittomakielisten terveys- ja ravintotiedon saanti, tulkkauksen puute: pitäisi parantaa Pirkanmaan yhteisenä palveluna (shp), jolloin jatkuvuus taattu - Harvinaisia sairauksia sairastavat tulee huomioida osana perushoitoa ja – palveluja - Aivoliitolla on mm. ”puhutko afasiaa” –koulutusta joka tukee kotipalvelun, kotisairaanhoidon ja muiden työntekijä ryhmien työtä - EHYT myös tarjoaa ehkäisevän päihdetyön viestinnällistä asiantuntemusta ja yhteistyötä. - Hengitysliitto osallistuu mielellään keuhkohtaumataudin hoitoketjun juurrutuksen toimeenpanoon sekä käyttöön-ottoon - Pirkanmaan Muistiyhdistyksen näkökulmasta on mielekästä järjestää Taysin pääaulaan tila potilasjärjestöille ja vertaistuelle. Olemme mielellämme myös tällä tavalla osaltamme tukemassa ikäihmisten osallisuutta ja lisäämässä heidän sosiaalisia verkostoja yhdessä muiden toimijoiden kanssa. - Näkövammaisten huomioimista voidaan parantaa esimerkiksi kouluttamalla ensin toimijat näkövammaisen kohtaamiseen. Tampereen seudun Näkövammaiset ry tarjoaa mielellään asiantuntemustaan	